

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 510/2023-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej CIBULKA, s. r. o., Hodžova 53, Trenčín, v mene ktorej koná advokát JUDr. Šimon Cibulka, proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 59Ek/660/2022 z 13. marca 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 59Ek/660/2022 z 13. marca 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 59Ek/660/2022 z 13. marca 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Okresnému súdu Banská Bystrica na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Banská Bystrica **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **663,57 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou, prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením sp. zn. I. ÚS 510/2023 z 28. septembra 2023, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 59Ek/660/2022 z 13. marca 2023 (ďalej aj „napadnuté

uznesenie“). Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľke ako povinnej sa na okresnom súde vedie exekučné konanie pre vymoženie sumy 134,30 eur s príslušenstvom, a to na základe exekučného titulu – rozhodcovského rozsudku Stáleho rozhodcovského súdu Victoria Arbiter sp. zn. RK-PC-186/16-EK z 30. mája 2016 (ďalej aj „exekučný titul“ alebo „rozhodcovský rozsudok“). Okresný súd poveril vykonaním exekúcie súdneho exekútora [REDAKOVANÉ], ktorému sťažovateľka doručila návrh na zastavenie exekúcie podľa § 61k ods. 1 Exekučného poriadku.

3. Sťažovateľka v podstatnom namietala, že dojednanie rozhodcovskej doložky v spotrebiteľskej zmluve, resp. samotnej rozhodcovskej zmluve je neprijateľnou podmienkou, ktorá je v zmysle § 53 ods. 5 Občianskeho zákonníka neplatná. Rozhodcovská zmluva jej ako spotrebiteľke znemožňovala zvoliť si spôsob riešenia prípadného sporu. Odkazuje síce na to, že sa možno obrátiť aj na príslušný súd, no je logické, že oprávnený ako dodávateľ je vždy žalobcom, a teda si zvolí pre neho výhodnejší rozhodcovský súd. Ďalej namietala, že rozhodcovský súd iba formálne prebral argumenty žalujúcej strany a nevysporiadal sa s inštitútmi zameranými na ochranu práv spotrebiteľa, čo preukazovala tým, že spotrebiteľská revolvingová zmluva obsahuje neprimeraný úrok.

4. Okresný súd zamietol návrh sťažovateľky na zastavenie exekúcie uznesením z 12. augusta 2022 vydaným vyšším súdnym úradníkom, proti ktorému podala sťažovateľka sťažnosť. Napadnutým uznesením sťažnosť sťažovateľky zamietol a rozhodol o trovách sťažnostného konania.

5. V dôvodoch svojho rozhodnutia okresný súd uviedol, že rozhodcovská zmluva bola uzatvorená samostatne a že medzi zmluvnými stranami išlo o dohodnutý spôsob riešenia možných sporov vyplývajúcich zo zmluvy o úvere. Na základe skutočnosti, že rozhodcovská zmluva bola vopred pripravená oprávneným na samostatnom liste, do ktorého sa dopĺňajú požadované údaje, však nemožno prijať záver, že by táto zmluva nebola uzatvorená individuálne, keďže sťažovateľka mala možnosť túto odmietnuť bez toho, aby došlo k zmareniu uzatvorenia zmluvy o úvere. Zároveň táto zmluva nebráni spotrebiteľovi uplatniť svoje práva pred všeobecným súdom, keďže jej obsahom je alternatívne riešenie sporov. Podľa názoru okresného súdu nejde o neprimeranú zmluvnú podmienku, ak podľa bodu 7 rozhodcovskej zmluvy mala sťažovateľka aj po jej popise možnosť odstúpiť od rozhodcovskej zmluvy do 14 kalendárnych dní bez uvedenia dôvodu, čo nevyužila. Sťažovateľka si prečítala rozhodcovskú zmluvu, ktorá bola na osobitnom dokumente a ktorá obsahovala iba 7 bodov vrátane poučenia o dôsledkoch uzatvorenia rozhodcovskej zmluvy, a svojím podpisom vyjadrila súhlas s jej obsahom. Ak v nej dal veriteľ „bianco“ dôvod odstúpenia od zmluvy, je nemožné rozumne vyvodiť značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán. Aj keď bola rozhodcovská zmluva vopred pripravená na samostatnom liste, do ktorého sa dopĺňajú požadované údaje, mala sťažovateľka možnosť túto odmietnuť bez toho, aby zmarila uzavretie zmluvy o úvere. Preto okresný súd vyhodnotil rozhodcovskú zmluvu, ktorá založila právomoc rozhodcovského súdu vydať exekučný titul za individuálne dohodnutú. Na podporu svojho názoru poukázal na novú právnu úpravu spotrebiteľského rozhodcovského práva v § 3 ods. 2 zákona č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom

rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní“).

5.1. K otázke neplatnosti spotrebiteľskej zmluvy v dôsledku neprijateľnej zmluvnej podmienky týkajúcej sa neprimeraného úroku z omeškania okresný súd zdôraznil, že neplatnosť mala sťažovateľka napadnúť v žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Neplatná spotrebiteľská zmluva spôsobuje neplatnosť rozhodcovskej spotrebiteľskej zmluvy, avšak iba vtedy, ak sa aj na ňu vzťahuje dôvod neplatnosti (§ 3 ods. 7 zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní). Otázka vysokej odplaty, a teda rozpor hlavnej zmluvy s dobrými mravmi, ešte neznamená, že i rozhodcovská zmluva je uzavretá v rozpore s dobrými mravmi. Účel rozhodcovskej zmluvy je iný než účel hlavnej zmluvy, a teda nerovnováha plnení nie je dôvodom neplatnosti rozhodcovskej zmluvy.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti nesúhlasí s argumentáciou okresného súdu, že dôvodnosť exekučného titulu (napr. neplatnosť, resp. platnosť rozhodcovskej doložky) už nemožno skúmať v rámci exekúcie, a mala sa brániť v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Okresný súd vec nesprávne právne posúdil, ak prijal záver, že v exekučnom konaní možno namietat' neplatnosť rozhodcovskej zmluvy už iba z dôvodu, že táto nemá požadované náležitosti podľa § 53 ods. 3 písm. f) bodu 1 Exekučného poriadku. Podľa názoru sťažovateľky aj pri rozhodovaní o návrhu na zastavenie exekúcie (rovnako aj pri rozhodovaní o návrhu na vykonanie exekúcie) je okresný súd povinný preskúmať, či rozhodcovská zmluva (rozhodcovská doložka) je v súlade so všeobecne záväznými predpismi v oblasti ochrany spotrebiteľa. Takto však exekučný súd nepostupoval, čo je zrejmé z odôvodnenia napadnutého uznesenia.

7. Sťažovateľka považuje rozhodcovskú zmluvu za neprijateľnú zmluvnú podmienku, pretože jej ako spotrebiteľke *de facto* znemožňovala zvoliť si spôsob riešenia prípadného sporu. Rozhodcovská zmluva síce odkazuje na možnosť obrátiť sa aj na príslušný súd, oprávnený ako dodávateľ (veriteľ) je vždy žalobcom, a preto si zvolí preňho výhodnejší rozhodcovský súd. Rozhodcovská zmluva vzbudzuje dojem, že sťažovateľka má právo si vybrať, ale aj táto jej vec svedčí o opaku. Rozhodcovská zmluva, ktorá nepochybne bola uzatvorená spolu so spotrebiteľskou zmluvou o úvere, spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán, a to v neprospech sťažovateľky. Sťažovateľka tiež zdôraznila, že rozhodcovská zmluva bola dojednaná na začiatku zmluvného vzťahu, a nie v čase vyššej bdelosti po vzniku sporu. Už na začiatku zmluvného vzťahu oprávnená využila postavenie sťažovateľky ako spotrebiteľky, ktorá sa v čase uzatvorenia zmluvy o úvere nachádzala oproti nemu v znevýhodnenom postavení v prípade vyjednávacej sily a informovanosti. Táto situácia viedla sťažovateľku k pristúpeniu na podmienky vopred pripravené oprávnenou bez toho, aby mohla podstatným spôsobom ovplyvniť ich obsah, resp. poznať ich zmysel. Sťažovateľka preto považuje rozhodcovskú zmluvu za neprijateľnú zmluvnú podmienku postihnutú sankciou absolútnej neplatnosti v zmysle § 53 ods. 5 Občianskeho zákonníka. Akékoľvek plnenie priznané rozhodcom na základe neprijateľnej podmienky – rozhodcovskej zmluvy (rozhodcovskej doložky), ktorá je v rozpore s dobrými mravmi, je preto plnením neakceptovateľným.

8. V rámci odôvodnenia ústavnej sťažnosti sťažovateľka poukázala aj na to, že okresný súd rozhoduje v skutkovo rovnakých veciach diametrálne odlišne. Poukázala aj na závery nálezu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 364/2022 z 9. marca 2023, v ktorej sa mal ústavný súd stotožniť s jej argumentáciou.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. Spr/4072/2023, doručenom ústavnému súdu 20. októbra 2023, uviedol, že sťažovateľka svoju ústavnú sťažnosť odôvodnila totožnými tvrdeniami ako v sťažnostnom konaní, s týmito námietkami sa riadne vysporiadal, pričom nemá dôvod sa od svojich záverov odkloniť a zotrváva na všetkých svojich stanoviskách. Exekučnému súdu nie je zrejmé, prečo jeho záver o nutnosti podať žalobu o zrušenie spotrebiteľského rozhodcovského rozsudku, ak sa napáda neplatnosť rozhodcovskej spotrebiteľskej zmluvy, je z pohľadu ústavného poriadku neudržateľný. Sťažovateľka v tomto smere neuviedla nič, a v rámci argumentácie sa pohybuje na úrovni podústavného práva.

10. K ochrane spotrebiteľa je potrebné v kontexte exekučného práva pristupovať i so zreteľom na to, aby nevznikali pochybnosti o zmysluplnosti existencie a opodstatnenosti zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu neplatnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy. Exekučný súd si preto kladie otázku, či pri všemocnej ochrane spotrebiteľa má ešte význam rozdeľovať konanie na základné a exekučné, ak je žalovaným subjektom spotrebiteľ, a či inštitút právoplatnosti rozhodnutia v takýchto konaniach ešte poskytuje právnu istotu, ktorú ústava garantuje aj dodávateľovi, resp. či takáto garancia v týchto prípadoch je daná iba rozsudkom sudcu.

11. Aj s námietkou sťažovateľky o tom, že exekučný súd rozhodol rozdielne od iných exekučných konaní, sa okresný súd v napadnutom rozhodnutí vysporiadal (bod 36 odôvodnenia). Nielen sťažovateľka má právo na právnu istotu, ale aj oprávnený, ktorého právna istota by bola zasiahnutá práve opačným názorom, ktorého sa sťažovateľka dovoľáva. Okresný súd zdôrazňuje, že vychádzal predovšetkým z rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 231/2021 z 24. mája 2022 vydaného v rovnakej veci, ktorého závery aj citoval. Ústavný súd v danom rozhodnutí konštatoval ústavnú udržateľnosť záveru exekučného súdu, že v exekučnom konaní vedenom na základe spotrebiteľského rozhodcovského rozsudku sú dôvody napadnutia spotrebiteľskej zmluvy obmedzené len na posúdenie náležitostí tejto zmluvy, a to so zreteľom na tom, že inštitút žaloby o zrušenie rozhodcovského spotrebiteľského rozsudku by bol úplne zbytočný. Inak povedané, žalovaný – povinný, si tento dôvod, t. j. neplatnosti rozhodcovskej spotrebiteľskej zmluvy z dôvodu nedodržania nevyhnutných náležitostí zmluvy môže „preniesť“ do exekučného konania, ale ostatné dôvody neplatnosti si musí žalovať žalobou o neplatnosť rozhodcovského spotrebiteľského rozsudku. Inak by bol § 45 ods. 1 písm. e) zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní ustanovením, ktoré právny poriadok nepotrebuje. Ak konanie podľa § 53 ods. 3 písm. f) bodu 1 Exekučného poriadku v plnej miere nahrádza konanie podľa § 45 ods. 1 písm. e) zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, tak sa dostavuje úplne tá istá dilema ako opodstatnenosť

žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. Ústavný súd túto dilemu viacerými rozhodnutiami vyriešil v prospech nutnosti podania žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku pred možnosťou brániť sa až v exekučnom konaní návrhom na zastavenie exekúcie.

12. Exekučný súd plne akceptuje možnosť podania návrhu na zastavenie exekúcie povinným i z dôvodu vadnosti rozhodcovskej spotrebiteľskej zmluvy, ale nie v neobmedzenej miere. Iba v takej, aby sa nenarušila odôvodnenosť § 45 ods. 1 písm. e) zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ako aj v tej miere, v akej môže vyšší súdny úradník pri posudzovaní návrhu na vykonanie exekúcie posúdiť platnosť rozhodcovskej spotrebiteľskej zmluvy. Túto posudzuje bez vykonania dokazovania a súčinnosti účastníkov exekúcie, a teda sa môže objektívne obmedziť iba na posúdenie náležitostí rozhodcovskej zmluvy. Ustanovenie § 53 ods. 3 písm. f) bod 1 Exekučného poriadku sa primárne viaže na posudzovanie návrhu na vykonanie exekúcie, nie na návrh na zastavenie exekúcie.

13. Rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 231/2021 a IV. ÚS 364/2022 sú v jadre problému totožné a exekučný súd na ne dostal dve rozdielne odpovede, čo nie je žiaduce. Preto okresný súd dáva na zváženie predloženie veci plénu ústavného súdu na zjednotenie právnych názorov. So závermi uvedenými v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 364/2022 nemohol exekučný súd polemizovať, keďže v čase vydania napadnutého uznesenia o ňom nemal vedomosť.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Ústavný súd upovedomil zúčastnenú osobu – obchodnú spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], vystupujúcu v exekučnom konaní v procesnom postavení oprávnenej, o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľky [§ 126 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] a umožnil jej vyjadriť sa k nej. Zúčastnená osoba podaním doručeným ústavnému súdu 25. októbra 2023 uviedla, že zotráva na svojich argumentoch, pričom zdôraznila, že rozhodcovská zmluva bola v danom prípade individuálne uzatvorená. Za individuálne dojednané sa podľa § 53 ods. 2 Občianskeho zákonníka považuje také ustanovenie, ktoré spotrebiteľ i) mohol ovplyvniť, čo sa týka jeho obsahu, ii) mohol ovplyvniť jeho zaradenie do zmluvy bez toho, aby to malo dôsledky na následné (ne)uzavretie hlavnej zmluvy (t. j. zmluvy, ktorá predstavuje založenie hlavného zmluvného vzťahu), iii) mohol ovplyvniť jeho zaradenie do komplexu vzájomných práv a povinností zmluvných strán bez toho, aby to malo dôsledky na následné (ne)uzavretie hlavnej zmluvy.

15. Rozhodcovská zmluva nebola nikdy podmienkou uzavretia zmluvy o revolvingovom úvere. To vyplýva z bodu 2 rozhodcovskej zmluvy, ale aj z práva na jednostranné odstúpenie od nej. Je samostatným právnym úkonom, ktorého uzavretie je možnosťou, ale nie povinnosťou. Pri odstúpení od rozhodcovskej zmluvy by bez ohľadu na (ne)súhlas veriteľa došlo k jej zániku, a to bez vplyvu na ďalšie trvanie samotnej zmluvy o revolvingovom úvere. Sťažovateľka teda mohla nepristúpiť na uzavretie rozhodcovskej zmluvy, resp. aj jednostranne dosiahnuť zánik takejto dohody, a to bez vplyvu na uzavretie, resp. existenciu (hlavnej) zmluvy o revolvingovom úvere. Je nesporným, že vlastným úkonom mohla ovplyvniť vznik a existenciu rozhodcovskej zmluvy, a teda aj obsah vzájomného vzťahu s oprávnenu (zúčastnenou osobou).

16. Zdôraznila, že na to, aby rozhodcovská zmluva bola považovaná za individuálne uzatvorenú, nemusí mať dlžník (sťažovateľka) možnosť ovplyvniť znenie každého jej ustanovenia, ale postačí, ak môže rozhodcovskú zmluvu odmietnuť ako celok, a tým zabezpečiť jej nezahrnutie do vzájomných právnych vzťahov. Rozhodcovská zmluva so sťažovateľkou preto spĺňa charakter individuálneho ustanovenia.

17. V kontexte uzavretia rozhodcovskej zmluvy chápanie pojmu spotrebiteľ (ako osoba, ktorá je v rozumnej miere dobre informovaná, vnímavá a obozretná) znamená, do akej miery sťažovateľ vedel a vedieť mohol o význame, právnych dôsledkoch a dobrovoľnosti uzavretia rozhodcovskej zmluvy. Z rozhodcovskej zmluvy vyplýva, že obsahuje poučenie v už uvedenom zmysle, teda o možnosti, ale nie povinnosti zmluvu uzavrieť bez následkov týkajúcich sa vzniku úverovej zmluvy, dôsledkov a významu rozhodcovského konania a o možnosti jednostranne rozhodcovskú zmluvu ukončiť.

III.3. Replika sťažovateľky:

18. Sťažovateľka vo svojej replike doručenej ústavnému súdu 27. októbra 2023 v reakcii na vyjadrenia súdu a zúčastnenej osoby uviedla, že zotrváva na svojich argumentoch uvedených v ústavnej sťažnosti. K stanovisku okresného súdu zdôraznila, že spotrebiteľ v aplikačnej rovine skutočne v konaní pred rozhodcovským súdom je v nerovnom postavení, keďže rozhodovacia prax naznačuje, že rozhodcovský súd *de facto* len preberie argumentáciu žalobcu a vyhovie žalobe, zatiaľ čo v konaní pred súdom je žalovanému – spotrebiteľovi poskytnutá riadna ochrana v zmysle právnych predpisov zameraných na ochranu spotrebiteľa, nehovoriac o tom, že spotrebiteľa si aj predvolá, aby ho vypočul. Sťažovateľka si dovoľí pre ilustráciu uviesť, že zatiaľ čo pri rozhodcovských rozsudkoch rozhodcovský súd neprímerane vysoký úrok v podstate pravidelne nevyhodnotí ako úrok, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi, tak na druhej strane pri súdoch takýto úrok neobstojí a spotrebiteľovi je poskytnutá náležitá ochrana.

19. V danom prípade poskytuje exekučné konanie poslednú inštitúciu ochrany spotrebiteľovi, ktorého práva boli porušené v rozhodcovskom konaní postupom – rozhodnutím rozhodcovského súdu, ktorý celkom zjavne nerešpektoval zákonnú úpravu na ochranu spotrebiteľa. Okresný súd poukazuje na to, že spotrebiteľ nie je objektom ochrany práva, ale subjektom ochrany a musí zároveň využívať dostupné prostriedky práva, no sťažovateľka si dovoľí podotknúť, že v konaní sa uplatňuje aj tzv. zásada *iura novit curia*, t. j. že súd právo pozná, a spotrebiteľ by mal mať právnu istotu v tom, že pri jednoduchých právnych otázkach, ak sú splnené zákonné podmienky, súd poskytne ochranu spotrebiteľovi v zmysle príslušných právnych predpisov bez toho, aby spotrebiteľ využil dostupné prostriedky práva. V danom prípade však tomu zjavne nebolo a toto nemôže byť na ťarchu spotrebiteľa v podobe diskvalifikácie súdneho prieskumu v exekučnom konaní zameraného na rozhodcovskú zmluvu (doložku).

20. Sťažovateľka zdôraznila i prednosť práva Európskej únie pred slovenskými vnútroštátnymi právom. V tejto súvislosti poukázala na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 26. júna 2019 vo veci C-407/18, Addiko Bank, podľa ktorého vnútroštátna právna úprava predpokladajúca, že vnútroštátny súd rozhodujúci o návrhu na nútený výkon (teda náš prípad) exekučného titulu nemôže preskúmať nekalú povahu zmluvných podmienok/zmluvy, ktorá predstavuje exekučný titul, pretože toto preskúmanie môže vykonať súd v rámci konania o žalobe o neplatnosť nekalých

podmienok, zjavne nestačí na zaistenie plnej účinnosti ochrany spotrebiteľa v zmysle smernice 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách. Obdobne to možno podľa jej názoru aplikovať na možnosť spotrebiteľa podať žalobu o zrušenie rozhodcovského spotrebiteľského rozsudku, na ktorú poukazuje okresný súd.

21. V závere sťažovateľka dáva ústavnému súdu do pozornosti nález č. k. III. ÚS 60/2020-30 z 30. marca 2021 a nález č. k. IV. ÚS 364/2022-43 z 9. marca 2023.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

22. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

23. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v namietanom porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu rozhodujúcim o sťažnosti sťažovateľky proti rozhodnutiu o zamietnutí jej návrhu na zastavenie exekúcie. Kľúčová námietka sťažovateľky uplatnená v ústavnej sťažnosti sa týka spochybnenia správnosti vyhodnotenia rozhodcovskej zmluvy ako platnej.

24. V prvom rade je potrebné uviesť, že vznik členstva Slovenskej republiky v Európskej únii tkvie okrem iného aj v dobrovoľnom vzdaní sa časti suverenity štátu v prospech Európskej únie. Ide pritom aj o časť suverenity pri všeobecne záväznom regulovaní spoločenských vzťahov. To jednoznačne vyplýva z druhej vety čl. 7 ods. 2 ústavy. Preto Národná rada Slovenskej republiky síce zostáva stále jediným vnútroštátnym zákonodarným orgánom (čl. 72 ústavy), nie však jediným orgánom oprávneným normovať obsah spoločenských vzťahov na úrovni zákonnej sily. Za určitých okolností teda slovenské orgány aplikujúce právo (aj súdy) musia skúmať nielen vôľu zákonodarcu, ale aj vôľu úijného tvorca zodpovedajúcej právnej regulácie, ktorá je z hľadiska právnej relevancie úpravy správania subjektov práva v právnych vzťahoch postavená na roveň, ba niekedy aj nad vôľu zákonodarcu. Formulovaná požiadavka má svoj základ v samotnej ústave, ktorá v čl. 144 ods. 1 sudcom pri rozhodovaní nepredpisuje len viazanosť zákonom ako kvalifikovaným výsledkom realizácie vnútroštátnej zákonodarnej moci, ale aj viazanosť ústavou (teda i jej čl. 7 ods. 2) i samotnou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy (III. ÚS 666/2016, ZNaU 50/2016).

25. Z čl. 291 ods. 1 a čl. 169 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, čl. 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, ako aj z rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-168/05 z 25. októbra 2006 (Mostaza Claro) možno abstrahovať princíp zvýšenej súdnej ochrany spotrebiteľa. Súdom členských štátov Únie bolo k naplneniu tohto cieľa zverené oprávnenie skúmať povahu neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách z úradnej moci. Z citovaného rozsudku Súdneho dvora Európskej únie možno zároveň abstrahovať požiadavku na zabezpečenie efektívnej ochrany spotrebiteľa, čoho nevyhnutným predpokladom je aktívny prístup k využívaniu onoho oprávnenia. Vo veci konajúci súd je preto dotknuté vnútroštátne právo povinný interpretovať a aplikovať eurokonformným spôsobom (porovnaj napr. Ústavný súd Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1996/13).

26. Článok 46 ods. 1 ústavy je vyjadrením základného práva domáhať sa súdnej ochrany. Tento článok ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu. Keďže medzi obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 71/97), ústavný súd ich namietané porušenie preskúmal spoločne.

27. Zákonný rámec súdneho prieskumu rozhodcovského rozsudku ako exekučného titulu pochádzajúceho zo spotrebiteľského rozhodcovského konania je vymedzený v § 53 ods. 3 písm. f) Exekučného poriadku, v zmysle ktorého súd návrh na vykonanie exekúcie zamietne, ak sa exekúcia má vykonať na podklade rozhodcovského rozhodnutia vydaného v spotrebiteľskom spore a

1. spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nespĺňa podmienky podľa osobitných predpisov,
2. rozhodcovské rozhodnutie v spotrebiteľskom spore nebolo vydané rozhodcom, ktorý bol v čase spotrebiteľského rozhodcovského konania zapísaný v zozname rozhodcov oprávnených rozhodovať spotrebiteľské spory,
3. rozhodcovské rozhodnutie v spotrebiteľskom spore nebolo vydané stálym rozhodcovským súdom, ktorý v čase spotrebiteľského rozhodcovského konania mal povolenie rozhodovať spotrebiteľské spory,
4. rozhodcovské rozhodnutie nespĺňa náležitosti podľa osobitného predpisu alebo nie je vykonateľné.

28. Uvedený zákoný rámec ďalej rozvíja aj judikatúra ústavného súdu: «Podľa názoru ústavného súdu exekučný súd je s poukazom na § 53 ods. 1 Exekučného poriadku a podľa § 53 ods. 3 písm. f) Exekučného poriadku v štádiu posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie povinný *ex officio* preskúmať návrh na vykonanie exekúcie a jeho prílohy, t. j. vrátane exekučného titulu vydaného v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Exekučný súd sa nezaoberá vecnou správnosťou exekučného titulu, ale skúma, či exekučný titul bol vydaný orgánom, ktorý na to mal právomoc a či je vykonateľný po stránke formálnej a materiálnej. Predpokladom materiálnej a formálnej vykonateľnosti akéhokoľvek rozhodnutia, ktoré má byť exekučným titulom, je, že takéto rozhodnutie vznikne pred orgánom, ktorý koná a rozhoduje v súlade so svojou právomocou a podľa vopred stanovených pravidiel. Pokiaľ oprávnený v návrhu na vykonanie exekúcie označil za exekučný titul rozsudok rozhodcovského súdu, je exekučný súd v štádiu posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie nielen oprávnený, ale zároveň povinný skúmať, či spotrebiteľské rozhodcovské konanie prebehlo na základe platne uzavretej rozhodcovskej zmluvy. Exekučný súd má v tomto štádiu povinnosť zisťovať rozpor exekučného titulu so zákonom, t. j. aj to, či bol vydaný orgánom s právomocou na jeho vydanie. Exekučný súd musí pri tomto zisťovaní posúdiť nielen to, či rozhodcovská zmluva bola medzi zmluvnými stranami vôbec uzavretá, ale aj to, či bola uzavretá platne. Iba platná rozhodcovská zmluva môže založiť právomoc rozhodcovského súdu na jej základe určitú vec prejednať a rozhodnúť. Absolútna neplatnosť právneho úkonu má za následok, akoby právny úkon nebol nikdy uzavretý. Rozhodcovský rozsudok vydaný v spotrebiteľskej veci je ako exekučný titul v rozpore so zákonom, ak rozhodcovská zmluva, na ktorej sa zakladá právomoc rozhodcovského súdu, nebola vôbec uzavretá alebo bola uzavretá neplatne. Nedostatok právomoci rozhodcovského súdu odvíjajúci sa od neexistencie či neplatnosti rozhodcovskej zmluvy má v spotrebiteľskej veci za následok materiálnu nevykonateľnosť

(nezáväznosť) rozhodcovského rozsudku. Takúto interpretáciu vyžaduje účel právnej úpravy premietajúcej sa v právnych predpisoch na ochranu práv spotrebiteľa. Týmto účelom je odstránenie značnej nerovnováhy v právach a povinnostiach založených spotrebiteľskou zmluvou v neprospech spotrebiteľa. V prípade, keď je predmetom rozhodcovského konania spor zo spotrebiteľského právneho vzťahu, princíp „*vigilantibus iura scripta sunt*“ („práva patria bdelym“ alebo „nech si každý stráži svoje práva“, alebo „zákony sú písané pre bdelych“) v konkrétnych súvislostiach (teda v závislosti od konkrétnych okolností) ustupuje v štádiu posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie dôležitejšiemu princípu, ktorým je ochrana práv spotrebiteľa.

29. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd konštatuje, že aj keď účastník rozhodcovského konania, ktorým je spotrebiteľ, nevyužije možnosť spochybníť existenciu alebo platnosť rozhodcovskej zmluvy alebo právomoc rozhodcovského súdu v žalobnej odpovedi alebo prostredníctvom žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku, je exekučný súd v štádiu posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie oprávnený a zároveň povinný skúmať existenciu alebo platnosť rozhodcovskej zmluvy a právomoc rozhodcovského súdu a v prípade zisteného nedostatku v tomto smere konštatovať rozpor rozhodcovského rozsudku v spotrebiteľskej veci so zákonom znamenajúci neúčinnosť, a teda nezáväznosť tohto exekučného titulu. Len platná rozhodcovská zmluva môže založiť právomoc na konanie rozhodcovského súdu v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Ak by exekučný súd akceptoval rozhodcovský rozsudok vydaný v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, pre vydanie ktorého nebola daná právomoc rozhodcovského súdu, akceptoval by vykonateľnosť rozhodnutia vydaného tým, kto na to nemal právomoc. Vo svojej podstate by išlo o akceptáciu rozhodnutia nevykonateľného, majúceho účinky paaktu.» (porov. IV. ÚS 39/2020, ods. 30 a 31, resp. III. ÚS 60/2020, ods. 21 a 22).

30. Exekučný súd v prípade spotrebiteľských rozhodcovských rozsudkov neskúma vecnú stránku exekučného titulu z hľadiska existencie neprijateľných zmluvných podmienok, ako namieta sťažovateľka, ale obmedzuje sa len na skúmanie exekučného titulu v spojení s rozhodcovskou zmluvou, ktorá zakladá právomoc rozhodcovského súdu rozhodovať spotrebiteľský spor. Okrem posudzovania, či rozhodcovská zmluva obsahuje zákonné náležitosti, či spor rozhodoval rozhodca a rozhodcovský súd oprávnení rozhodovať spotrebiteľské spory, je exekučný súd povinný v zmysle § 53 ods. 3 písm. f) a ods. 4 Exekučného poriadku preskúmať, či rozhodcovské rozhodnutie spĺňa náležitosti podľa osobitného predpisu alebo či je vykonateľné. Pritom je potrebné zohľadniť nielen formálnu, ale aj materiálnu vykonateľnosť titulu a v tejto fáze prieskumu exekučný súd posudzuje platnosť rozhodcovskej zmluvy v kontexte, či nejde o neprijateľnú zmluvnú podmienku, čo by zakladalo neplatnosť tohto zmluvného dojednania, teda rozhodcovský súd by nemal právomoc na vydanie rozhodcovského rozsudku.

31. Úlohou exekučného súdu (už vo fáze posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie) má byť aj vyhodnotenie, či rozhodcovská zmluva nie je neprijateľnou zmluvnou podmienkou v zmysle § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka, čo je predpokladom materiálnej vykonateľnosti spotrebiteľského rozhodcovského rozsudku ako exekučného titulu. Povinný môže túto okolnosť namietat' pri prvom úkone procesnej obrany, ktorý mu v exekučnom konaní patrí, a to v rámci návrhu na zastavenie exekúcie podanom v lehote 15 dní odo dňa doručenia upovedomenia o začatí exekúcie (IV. ÚS 39/2020, ods. 32).

32. V zmysle uvedených úvah sa ústavný súd koncentroval na otázku, či sa okresný súd v napadnutom uznesení pri posudzovaní vykonateľnosti rozhodcovského rozsudku ako exekučného titulu riadne zaoberal otázkou platnosti uzavretia rozhodcovskej zmluvy ako materiálnou podmienkou vykonateľnosti.

33. Sťažovateľka tvrdí, že už samotné uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy, hoci aj vo forme samostatnej zmluvy umožňujúcej jej nepodpísanie bez vplyvu na možnosť uzatvorenia hlavnej úverovej zmluvy, je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, keďže fakticky stavia sťažovateľku do nevýhodnejšej polohy. Okresný súd sa zaoberal skúmaním rozhodcovskej zmluvy, pričom svoj záver o jej individuálnom dojednaní založil na tvrdení, že i) bola uzatvorená samostatne, ii) sťažovateľka ju mala možnosť odmietnuť bez toho, aby došlo k zmareniu uzatvorenia zmluvy o úvere, iii) jej obsahom bolo alternatívne riešenie sporov a iv) sťažovateľka mohla od zmluvy odstúpiť do 14 dní.

34. Ako už bolo načrtnuté, povinnosť skúmať súlad rozhodcovskej zmluvy s predpismi na ochranu spotrebiteľa vyplýva z § 53 ods. 3 písm. f) bodu 1 Exekučného poriadku, podľa ktorého je dôvodom na zamietnutie návrhu na vykonanie exekúcie, ak spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nespĺňa podmienky podľa osobitných predpisov. Pod osobitnými predpismi pritom nepostačuje rozumieť iba zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ale aj ďalšie právne predpisy rozdielne od Exekučného poriadku [§ 53 ods. 3 písm. f) bod 4 Exekučného poriadku, kde zákon používa pojem „osobitný predpis“]. Zákonodarca bližšie nešpecifikuje, o ktoré ďalšie predpisy ide, z čoho možno pri aplikácii princípu efektívnej ochrany spotrebiteľa vyvodiť, že ide o každý predpis naplňujúci tento účel, teda aj § 53 a nasl. Občianskeho zákonníka.

35. Ak okresný súd považoval za relevantný fakt, že rozhodcovská zmluva nebola súčasťou zmluvy o revolvingovom úvere a ani podmienkou jej uzavretia, takáto úvaha naráža na samotnú podstatu ochrany pred neférovými klauzulami v rámci formulárovej agendy. V súvislosti s povahou individuálneho zmluvného dojednania v spotrebiteľských zmluvách odkazuje ústavný súd na závery nálezov sp. zn. III. ÚS 60/2020, resp. sp. zn. I. ÚS 382/2022 a sp. zn. I. ÚS 382/2022, v zmysle ktorých za individuálne dojednané ustanovenie, resp. zmluvu možno považovať vsunutie vlastnej zmluvnej klauzuly, resp. podpísanie zmluvy, ktorej znenie pripravil spotrebiteľ, a nie podpísanie vopred pripravenej formulárovej zmluvy. Rovnako podstatné je posúdenie, aký vplyv mala alebo mohla mať sťažovateľka na voľbu rozhodcovského súdu, resp. či bol rozhodcovský súd určený vopred dodávateľom. Aj zdanlivá možnosť voľby medzi spotrebiteľským rozhodcovským konaním a konaním pred všeobecným súdom môže v konečnom dôsledku znamenať, že voľba patrí len dodávateľovi, ktorý spravidla býva žalobcom, a iniciovanie sporu zo spotrebiteľskej zmluvy aj spotrebiteľom treba považovať za skôr teoretické (keďže spektrum potenciálnych požiadaviek spotrebiteľa nespĺnených druhou stranou zmluvného vzťahu je zjavne veľmi obmedzené, pričom do neho, pochopiteľne, nemôže patriť žaloba o zrušenie rozhodcovského rozsudku predpokladajúca prvotnú voľbu prejednávania a takto i rozhodnutia sporu rozhodcom). Ak výber súdu spočíva v konečnom dôsledku absolútne a jedine na výbere strany podávajúcej žalobný návrh (čo je pri spotrebiteľskom úvere pravidelne veriteľ), rozhodcovská zmluva dáva spotrebiteľovi možnosť výberu súdu do rúk iba naoko. Argument súdu o možnosti výberu medzi uzavretím a neuzavretím rozhodcovskej zmluvy nie je ústavne udržateľný, keďže aj pri hlavnej úverovej zmluve spotrebiteľ stojí pred voľbou, či ju „uzavrieť alebo neuzavrieť“, no po jej uzavretí napokon niet pochybností o existencii dôvodov na vykonanie *ex offico* súdnej kontroly.

36. Na margo možnosti odstúpenia od zmluvy v 14-dňovej lehote, ktorou okresný súd argumentoval v napadnutom uznesení, ústavný súd uvádza, že predmetná argumentácia sa míňa zmyslu a cieľu *ratio legis* súdnej ochrany *ex offio*. Súdna kontrola neprijateľných zmluvných podmienok vrátane exekučných konaní nie je založená na subsidiarite po vykonaní prvkov bdelosti na strane spotrebiteľov (porov. Asturcom C-40/98). Naopak, súdna kontrola v spotrebiteľských veciach zo strany súdov predpokladá okrem iného neskúsenosť spotrebiteľov. Ak by súdy mali vykonávať súdny prieskum pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami len v tých prípadoch, v ktorých sťažovatelia účinne odstúpili od zmluvy, súdy by vlastne prišli o túto agendu, a tým aj príležitosť nastavovať kvalitu verejného života v jeho dôležitej sfére v rámci individuálnej kontroly zmluvných podmienok (III. ÚS 60/2020, IV. ÚS 163/2023).

37. Z uvedených záverov vyplýva, že okresný súd pri skúmaní materiálnej vykonateľnosti exekučného titulu rezignoval na princíp efektívnej ochrany spotrebiteľa, ktorý je súčasťou základného práva na súdnu ochranu (PLz. ÚS 1/2022). Tým teda došlo zo strany okresného súdu k nepripustnému zásahu do základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

38. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, vzhľadom na vyhovie ústavnej sťažnosti ústavný súd napadnuté uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

39. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou okresného súdu znova sa zaoberať návrhom sťažovateľky na zastavenie exekúcie, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze (§ 134 zákona o ústavnom súde).

40. Už iba pre úplnosť ústavný súd vo vzťahu k sťažovateľkou namietanému záveru okresného súdu prijatému vo vzťahu k úrokom z omeškania považuje za potrebné dodať, že spotrebiteľ je oprávnený v zákonnej lehote 3 mesiacov od doručenia rozhodcovského rozsudku podať na príslušnom všeobecnom súde žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku, jej podanie má vo vzťahu k rozhodcovskému rozsudku odkladný účinok. Dôvody na zrušenie spotrebiteľského rozsudku sú formulované v § 45 ods. 1 zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, a to pod písm. a) až f), a v rámci tohto prieskumu je všeobecný súd oprávnený skúmať aj vecnú stránku rozhodcovského rozhodnutia z hľadiska jeho súladu s ustanoveniami všeobecne záväzných právnych predpisov na ochranu práv spotrebiteľa [§ 45 ods. 1 písm. i) zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní].

40.1. Je tu teda zrejмый rozdiel v rozsahu prieskumnej činnosti súdu v konaní o žalobe o zrušenie spotrebiteľského rozsudku a v exekučnom konaní, kde je spotrebiteľský rozhodcovský rozsudok exekučným titulom a podlieha prieskumu exekučného súdu v limitoch vyplývajúcich z § 53 ods. 3 písm. f) Exekučného poriadku, teda mimo vecného prieskumu samotného spotrebiteľského vzťahu.

V.

Trovy konania

41. Ústavný súd § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľke náhradu trov konania z titulu odmeny za právne služby advokáta v celkovej sume 663,57 eur (bod 3 výroku nálezu), keď pri výpočte trov právneho zastúpenia vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie

právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur (§ 11 ods. 3 vyhlášky) a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľke ústavný súd priznal náhradu trov konania za 3 úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023, tak ako si ich uplatnila (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a replika).

42. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. februára 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu